

Kathleen Dubois (links) en Marina Smiljanec (rechts).

“Altijd onder je eigen kerktoren blijven is niet verruimend.”

De Kroatische bibliothecaris Marina Smiljanec op bezoek in de openbare bibliotheek van Tielt-Winge

Rien Emmery, Julie Hendrickx en Tom Van Hoye

In oktober 2012 was in de openbare bibliotheek van Tielt-Winge de Kroatische bibliothecaris Marina Smiljanec te gast. Haar bezoek was een uitloper van het programma NAPLE Sister Libraries, dat samenwerking rond specifieke thema's aanmoedigt tussen openbare bibliotheken uit verschillende Europese landen. Dat 'verzusteringsproject' is een initiatief van NAPLE (National Authorities on Public Libraries in Europe), het forum dat Europese openbare bibliotheken wil inspireren en ondersteunen.

Marina Smiljanec is een goedlachse dame die aan het hoofd staat van de openbare bibliotheek van Krapina, een gemeente op een dikke 50 kilometer van de Kroatische hoofdstad Zagreb. Samen met Kathleen Dubois, bibliothecaris in de openbare bibliotheek van Tielt-Winge, vertelt ze over wat bibliotheken in Kroatië en België verbindt en onderscheidt.

Van wanneer dateert jullie samenwerking en wat verwachtten jullie ervan?

Marina: Het NAPLE Sister Libraries-programma bestaat sinds begin 2012. Wij hebben toen in Krapina meteen een aanvraag ingediend. Dat betekent gewoon een online formulier invullen met wat informatie over je eigen bibliotheek, je interesses en met welke landen uit de lijst je graag een samenwerking zou aangaan. Het is vooral de bedoeling om elkaars werking beter te leren kennen, om samen te werken, ...

Kathleen: ... om ook ideeën op te doen die je in je eigen land kan gebruiken. Het is Marina die Tielt-Winge heeft uitgekozen. Op een dag vond ik een mail van haar in mijn inbox, met het voorstel om zusterbibliotheken te worden. (lacht) Het NAPLE-programma schrijft geen specifieke doelen voor. We zijn vrij in onze werking, al wordt soms bij ons geïnformeerd hoe de zaken ervoor staan. We krijgen af en toe een mailtje van LOCUS, dat enigszins de NAPLE-werking in Vlaanderen coördineert. Er is ook een blog waar je zelf updates van de samenwerking kan delen ...

Marina: ... maar die wordt niet al te vaak gebruikt. We hebben geen tijd. (lacht) Ik heb Tielt-Winge gekozen omdat ik dacht dat we een behoorlijk gelijkaardige werking hadden. Krapina heeft ongeveer hetzelfde aantal inwoners, hetzelfde aantal gebruikers, een collectie van gelijkaardige omvang en zelfs evenveel bibliothecarissen. Maar wij hebben ook een samenwerking met andere bibliotheken in Spanje en Finland, want ik hou van diversiteit. Maar Tielt-Winge is de eerste bibliotheek die ik binnen het NAPLE-project bezoek.

Kathleen: Ik hou ook van verrijking. Ik ben nogal nieuwsgierig van aard en ik vind dat je van elkaar kan leren. Ik had zin om ideeën op te doen, een nieuwe blik. Altijd onder je eigen kerktoren blijven, is niet verruimend. Soms heb je een bepaalde kijk op de zaken en helpt het om die te verduidelijken door ze vanuit een ander perspectief te laten bekijken. Zo vertelde Marina mij gisteren over een bibliotheek... was het bij de Kroatisch-Tsjechische grens?

Marina: Ja, in een gebied waar nogal wat Tsjechen wonen. Daar bestaat een speciaal bibliotheekproject voor de Tsjechische bevolking en hebben ze een partnerschap met een Tsjechische bibliotheek afgesloten.

Kathleen: Wel, ik kan me inbeelden dat er in België ook bibliotheken bestaan met verschillende gebruikersgroepen die verschillende talen spreken. In die situatie kan het misschien interessant zijn om een samenwerking aan te gaan met een bibliotheek uit een welbepaald land. Al is dat voor onze samenwerking niet meteen het geval.

Marina: Nee, er zijn geen Belgen in Krapina. (lacht)

Kathleen: Maar denk bijvoorbeeld aan bibliotheken dicht bij de taalgrens. Daar kan het interessant zijn om een zusterschap af te sluiten met een Franstalige bibliotheek.

“DE GROOTSTE GELIJKENIS IS DAT KROATISCHE EN VLAAMSE BIBLIOTHECARISSEN MET VEEL ENTHOUSIASME LIJKEN TE WERKEN.”

Is er financiële ondersteuning voorzien voor bibliotheken die deelnemen aan het NAPLE-initiatief?

Kathleen: Nee, dat gebeurt op eigen kosten. Wij hebben in Tielt-Winge een expositie opgezet over de bibliotheek van Krapina, die opende op de eerste zaterdag van de Bibliotheekweek. Marina heeft ons digitale foto's opgestuurd die wij op eigen kosten op groot formaat hebben laten afdrukken.

Marina: Ik heb ook wat materialen over onze provincie meegebracht, zodat iedereen die de bibliotheek in Tielt-Winge bezoekt iets kan zien of lezen over de streek.

Kathleen: Marina had bovendien voor iedere bezoeker op de tentoonstelling prachtig lokaal Kroatisch ambachtswerk mee. Iedereen was aangenaam verrast.

Marina: Ja, *licitars* — dat zijn handgemaakte en met bloemmotieven gedecoreerde hartvormige gemberkoekjes — met een speciale inscriptie voor België. Eetbaar natuurlijk! Die koekjes zijn een eeuwenoude traditionele ambachtelijke specialiteit uit Krapina en omgeving.

JE ZUSTERZIEL IN BIBLIOTHEEKLAND

NAPLE Sister Libraries helpt je op weg

Bibliotheken vind je wereldwijd. En wie in het buitenland al eens een openbare bibliotheek binnenliep, voelde zich daar ongetwijfeld op de een of andere manier een beetje thuis. Ook al zijn ordeningen heel anders, doet de werking futuristisch of net een beetje oubollig aan: de drive die de bibliotheek voortstuwt, is meestal sterk voelbaar en herkenbaar.

In hun streven naar een open toegang tot informatie, kennis en cultuur voor alle mensen stoten bibliotheken vaak op gelijkaardige drempels en uitdagingen. En omdat je samen nu eenmaal meer weet dan alleen, werkte Europese organisatie NAPLE (National Authorities on Public Libraries in Europe) het project Sister Libraries uit.

In dit project worden bibliotheken uit alle aangesloten Europese landen* uitgenodigd om een zusterschap aan te gaan met collega's over de grenzen heen. Welke thema's deel uitmaken van het zusterschap, hoe intens de samenwerking is en hoe formeel, dat bepalen beide bibliotheken volledig zelf, al naar gelang van de eigen wensen en noden.

Ben je ook benieuwd hoe men elders omgaat met digitale en andere kloven? Staat er een verbouwing of nieuwbouw aan te komen en wil je de innovatieve denkpijpen wel eens aftoetsen buiten de vertrouwde kringen? Of ben je op zoek naar insteken om de Roemeense gemeenschap in je gemeente meer bij de bibliotheek te betrekken? Misschien geeft de samenwerking met een openbare bibliotheek in hun thuisland je wel gouden tips en inzichten om je werking en collectie verder te verfijnen.

Op <http://sisterlibrariesnaple.wordpress.com/> vind je meer informatie over het project. Bibliotheken die zich kandidaat willen stellen, vinden er ook een aanmeldingsformulier. Als je het invult, geef je aan open te staan voor een zusterschap, en kan je bijvoorbeeld verfijnen rond welke thema's je graag wil samenwerken. Het volstaat om dat formulier te bezorgen aan de organisatie die het aanspreekpunt is voor jouw land. In Vlaanderen volgt Maja Coltura dat op vanuit LOCUS. En dan is het wachten op je zusterziel. Eens de link gelegd is tussen twee bibliotheken, wordt de verdere communicatie aan jullie overgelaten. Maar uiteraard horen we graag hoe alles verloopt, en of we nog ergens van dienst kunnen zijn.

Je kunt het project verder volgen via de blog (<http://sisterlibrariesnaple.wordpress.com/>) of op twitter: @NAPLESisLib

* De deelnemende landen zijn op dit moment België, Finland, Ierland, Kroatië, Litouwen, de Tsjechische Republiek, Polen, Portugal, Roemenië, Schotland, Slovenië en Spanje.

Kathleen: Onze bezoekers waren ook over de tentoonstelling zelf zeer enthousiast. Ik had de leden van de bibliotheekraad en de gemeenteraad uitgenodigd en die zijn zowat twee uur gebleven en hebben veel vragen gesteld. Eén dame stelde zelfs voor om een bus te charteren en in Krapina naar de bibliotheek te gaan kijken.

Bestaat er tussen het personeel van de zusterbibliotheken ook persoonlijke interactie?

Kathleen: Oorspronkelijk was het alleen wij tweeën, daarna hebben we elkaar foto's gestuurd van onze bibliotheekmedewerkers. Ik heb al het gevoel dat ik hen daar een beetje ken. Marina heeft nu onze staf ontmoet. We hebben ook een cadeautje meegegeven voor de collega's in Krapina. De bibliotheek bestaat daar trouwens al meer dan 150 jaar.

Marina: Wel niet de huidige bibliotheek, maar de eerste leeszaal is inderdaad opgestart in 1845.

In Vlaanderen heeft bijna elk dorp zijn eigen bibliotheek. Hoe ziet het bibliotheeklandschap in Kroatië eruit?

Marina: Wel, de belangrijkste Kroatische bibliotheekwet schrijft voor dat elke gemeente haar eigen bibliotheek moet hebben. Maar er zijn ongeveer 400 gemeenten en maar iets meer dan 200 openbare bibliotheken. Kleinere dorpen kunnen wel met bibliotheken uit naburige gemeenten een overeenkomst sluiten over bibliotheekvoorzieningen. Het aantal schoolbibliotheken ken ik niet, maar elke instelling uit het lager, middelbaar en hoger onderwijs is verplicht over een bibliotheek te beschikken. Daar mogen louter academisch geschoolde bibliothecarissen en bibliotheekassistenten aan de slag. Er bestaat dan ook een aparte opleiding voor bibliothecarissen die vier jaar duurt. In mijn *županija* Krapina-Zagorje (Kroatië bestaat uit 21 *županije*: 'comitaten' of provincies die het belangrijkste tussenniveau zijn, nvdr) zijn er 12 openbare bibliotheken en ongeveer veertig schoolbibliotheken. De bibliotheek waar ik werk, in de stad Krapina, is de coördinerende hoofdbibliotheek die alle andere superviseert en adviseert, zowel de schoolbibliotheken als de openbare bibliotheken. We beschikken over ongeveer 2000 gebruikers die elk jaar goed zijn voor samen 60 à 70.000 ontleningen. Onze collectie bestaat momenteel uit 55.000 boeken en ongeveer 1500 cd's en dvd's. Daarnaast is er nog een speciale afdeling met een uitgebreide lokale collectie boeken, artikels, documenten en foto's over de provincie, de stad Krapina en haar inwoners. Daar zitten zowel heemkundige als geschiedkundige publicaties tussen.

Kathleen: Wij zijn een gewone openbare bibliotheek met een gewone werking in een gemeente met een kleine 11.000 inwoners, maar onze functie is toch wel een beetje verschillend. Het is vooral op basis van onze grootteorde en op basis van hetzelfde doelpubliek dat we met elkaar in contact zijn gekomen voor deze internationale samenwerking.

Marina: De bibliotheken in Kroatië worden gefinancierd door de lokale overheden, die ook zetelen in de bestuurscomités. Dat leidt tot zeer specifieke vastgelegde jaarlijkse budgetten die men ons overmaakt en die we onafhankelijk kunnen invullen — zij het natuurlijk met een verslag als verantwoording. Maar met dat budget moeten we dan ook het hele jaar rondkomen. Als in de bibliotheek van Tielt-Winge bijvoorbeeld een defect of een mankement is, kan Kathleen de gemeente opbellen en op hen rekenen om het in orde te brengen. Dat is bij ons niet het geval. Ik moet dan zelf werkmannen contacteren en uit ons vaste budget vergoeden. Dat is goed zolang je geld hebt,

maar als ik de burgemeester zou bellen, zou hij zeggen dat hij mij spijtig genoeg niet kan helpen. Dus we zijn onafhankelijk, maar dat heeft zijn voor- en zijn nadelen.

Mijn arbeidscontract is er bijvoorbeeld ook één met de bibliotheek, niet met de gemeente. Dat is wel een groot verschil. Elke vier jaar is er zelfs een verkiezing voor de positie van hoofdbibliothecaris, waarbij meerdere termijnen mogelijk zijn. Het is de bibliotheekraad die eerst stemt. Ze zullen de werknemers consulteren, maar zijn niet verplicht om een huidige werknemer tot hoofdbibliothecaris te benoemen. Hun beslissing moet daarna nog bevestigd worden door de gemeenteraad en vervolgens zelfs nog door het Ministerie van Cultuur. Het is ook een positie waar zeer veel druk op rust. Als ik één euro verkeerd spendeer, kan ik al in de gevangenis terechtkomen. (lacht)

Zijn er nog andere grote gelijkenissen of verschillen tussen Kroatië en Vlaanderen?

Marina: De grootste gelijkenis is dat Kroatische en Vlaamse bibliothecarissen met veel enthousiasme lijken te werken. Ik denk niet dat dat overal ter wereld zo is. Ook de collecties zijn redelijk gelijklopend. De boeken die je in het Kroatisch kan lezen, zijn meestal ook in de Vlaamse bibliotheken voorhanden. Er zijn ook wel overeenkomsten in de doelgroepwerking naar jongere en oudere lezers. Voor onze jeugdcollecties gebruiken we wel een ander classificatiesysteem in open rek dan hier in Tielt-Winge. Misschien zijn er nog wel enkele kleinere verschillen wat catalografie betreft, maar ik zie toch meer overeenkomsten dan verschillen.

Onze bibliotheek in Krapina lijkt wel vaker contact te hebben met de media, zoals de lokale radio — bijna elke dag zelfs — en de lokale tv-zender die ons ook van nabij volgt. Ook de lokale krant publiceert

“IK KON ME NIET VOORSTELLEN HOE POPULAIR STRIPS IN BELGIË ZIJN”

regelmatig reportages over de bibliotheek. Naar aanleiding van mijn bezoek aan België waren er bijvoorbeeld reportages in de krant, op de radio en op de lokale televisie.

Bestaat er in Kroatië een bibliotheekvereniging zoals de VVBAD?

Marina: Natuurlijk, er is een Kroatische Librarians Society met een subdivisie in elke provincie.

In Vlaanderen bestaat een bibliotheekstaf in de meerderheid uit vrouwen. Is dat bij jullie ook zo?

Marina: In onze bibliotheek werken we met zeven personen, inclusief het schoonmaakpersoneel, en zes daarvan zijn vrouwen. Vier hebben een master in de bibliotheekwetenschap, twee zijn assistenten. Bibliothecaris is inderdaad ook in Kroatië een typische job voor vrouwen, er zijn veel meer dames dan heren werkzaam in de bibliotheken. Vroeger natuurlijk niet. Denk aan het oude Egypte en de bibliotheek van Alexandrië: daar waren het mannen die de geheimen bewaarden. Geen open access. (lacht)

En als er vacatures zijn, komen er dan veel reacties van geïnteresseerden?

Marina: Ja, er zijn altijd heel wat mensen geïnteresseerd. Vier faculteiten aan Kroatische universiteiten bieden een bibliotheekopleiding aan, de laatste daarvan is pas dit jaar geopend. Dus heel wat mensen studeren om bibliothecaris te worden.

Wat zijn de voornaamste uitdagingen voor de Kroatische bibliotheken?

Marina: Wij willen in de eerste plaats de kwaliteit en kwantiteit van het lezen verbeteren, van alle leesmaterialen. De grootste uitdaging is digitalisering, toch voor openbare bibliotheken — waar ik het meest van af weet omdat ik er nu eenmaal werk. Het hangt af van de grootte van de bibliotheek, maar we liggen daar

misschien een beetje achter op België. Kroatië staat klaar om op 1 juli 2013 lid te worden van de Europese Unie, dus we willen zoveel mogelijk digitaliseren wat beschikbaar is aan boeken over ons land in onze bibliotheken.

Zijn er opvallende culturele verschillen tussen Belgen en Kroaten als bibliotheekgebruikers?

Marina: Voor zover ik gezien heb, lijken mij de bibliotheekgebruikers in België meer open en minder verlegen dan de Kroatische lezers, die eerder hetzelfde soort literatuur uitleen. Stripverhalen zijn ook een belangrijk verschil. In Krapina hebben we een collectie comics en een groep lezers die daar gebruik van maakt, maar in het algemeen zijn stripverhalen niet zo populair in onze bibliotheek. Ik kon me niet voorstellen hoe populair die in België wel zijn. Persoonlijk lees ik geen stripverhalen — vroeger als kind natuurlijk wel. Ik wist bijvoorbeeld ook niet dat de Smurfen Belgisch waren! Dus dat heb ik bijgeleerd op deze trip. (lacht)

Kan je ons iets vertellen over de Nationale Bibliotheek van Kroatië?

Marina: Eigenlijk heet die officieel de Nationale en Universitaire Bibliotheek, omdat het ook de centrale bibliotheek is van de Universiteit van Zagreb. Ze heeft een collectie van ongeveer 2,5 miljoen boeken. Als je jaarlijks lidgeld betaalt en een kaart koopt, kan je er niet alleen boeken en andere materialen consulteren in de leeszaal, maar ook boeken uitleen. In Krapina hebben we bovendien een afspraak voor interbibliothecair leenverkeer met zowel de Nationale Bibliotheek als de openbare bibliotheek van Zagreb, die ook een grote collectie heeft. Wie een aanvraag doet, kan ongeveer twee à drie dagen later het boek komen ophalen. Met zo'n 120 bibliotheken gebruiken we ook het catalogusysteem dat de bibliotheek van Zagreb samen met een IT-bedrijf heeft ontwikkeld. De Nationale Bibliotheek updatet die catalogus elke week en ze is permanent online beschikbaar.

Welke budget is beschikbaar voor collectieverwerving?

Marina: De meeste openbare bibliotheken krijgen hun budget voor collecties op basis van een contract met het ministerie voor Cultuur. Het is de bedoeling dat de gemeente dan hetzelfde bedrag voorziet als het ministerie. Dat is in de regel niet het geval en ligt veel lager. Onze bibliotheek krijgt bovendien ook nog wat fondsen van de provincie. Samen komt het totale budget neer op ongeveer 220.000 euro per jaar, waarvan 40.000 euro naar de collectie gaat.

Kathleen: Dat is relatief veel voor 15.000 inwoners. Wij hebben voor 11.000 inwoners een vast collectiebudget van ongeveer 30.000 euro.

Marina: Daarnaast is het belangrijk op te merken dat het ministerie de collectievorming niet enkel bevoordeelt door subsidies te geven. Er is een speciale regel waarbij het ministerie boeken rechtstreeks bij de uitgever aankoopt. Een comité beslist welke boeken bij welke uitgever worden aangeschaft. Die boeken zenden ze vervolgens naar de openbare bibliotheken.

Kathleen: Daarnaast zijn er toch soms budgetproblemen. Er zijn relatief hoge budgetten voor collectievorming, maar Marina heeft mij verteld dat er niet genoeg geld is om alle boeken te verstevigen.

Marina: Ja, de fondsen die we krijgen dienen louter om de boeken aan te kopen. Ik mag er geen euro van gebruiken om plastic folie mee kopen om de boeken mee te kaften.

Organiseert de bibliotheek in Krapina vaak activiteiten, zoals voordrachten en tentoonstellingen?

Marina: Ja, zo goed als permanent. Van 15 oktober tot 15 november was er in Kroatië bijvoorbeeld een boekenmaand, en dan organiseren alle Kroatische bibliotheken veel activiteiten. Dit jaar was het thema van de boekenmaand 'Ouderen'. Dan organiseren we heel wat ontmoetingen met auteurs, tentoonstellingen, lessenreeksen, enzovoort. Dat doen we het hele jaar door, maar in die maand iets intensiever. We zijn in november ook gestart met een week computerlessen voor ouderen. Daar was veel interesse voor, zozeer zelfs dat we niet alle gegadigden konden toelaten. We hebben ze opgesplitst in twee groepen, maar zullen waarschijnlijk nog extra lessen moeten inlassen voor wie niet kon deelnemen.

Hoe reageert de lokale overheid op die initiatieven?

Marina: Zeer positief, vooral omdat het hen niets kost. (lacht) Ze vinden het allemaal oké, maar we hoeven geen geld te vragen.

Kathleen: Dat is bij ons in Vlaanderen hetzelfde. (lacht) Hangt er in jullie bibliotheken een bericht dat er samenwerking is met een partner in het buitenland?

Marina: Ik heb het partnerschap aangekondigd op de website een tijdje geleden. Aan de ingang hangt er ook een bordje van NAPLES met een lijst van onze zusterbibliotheken.

Kathleen: Er was bij ons de tentoonstelling, maar geen specifieke kennisgeving.

Zou je graag nog een boodschap meegeven aan de Belgische lezers?

Marina: Ja, ik zou graag vermelden dat ik Kathleen, haar staf en de mensen van Tielt-Winge zeer dankbaar ben. Ik ben er van overtuigd dat we ons programma gaan voortzetten en verder zullen ontwikkelen. Ik hoop ook dat Kathleen nog op bezoek komt in Krapina. Ik praatte onlangs met het personeel van onze bibliotheek en ze hadden graag iedereen van Tielt-Winge in Kroatië uitgenodigd. Dus jullie zullen even moeten sluiten om in Kroatië alles in het echt te komen bezoeken. Een foto is maar één kant van de zaak, in levende lijve is het anders.

Kathleen: Ik vond het ook leuk dat je op bezoek bent gekomen. Voor onze staf was het heel interessant. Toen we voor het eerst de foto's uit Krapina zagen, waren we verbaasd dat het zo'n grote, moderne bibliotheek was. Dat verwachtten wij niet eerlijk gezegd ...

Marina: ... uit het oosten van Europa? (lacht) Dat begrijp ik. In Kroatië hebben we in het algemeen niet zoveel geld, en al zeker niet voor bibliotheken. Maar ik denk wel dat we een goede kwaliteit hebben wat bibliothecarissen betreft. Zelfs de overheid besteedt redelijk wat aandacht aan bibliotheken. Zo kan je in Kroatië bijvoorbeeld geen job in een bibliotheek krijgen als je je bibliotheekopleiding niet hebt afgemaakt. Zonder uitzondering, zelfs met een ander universitair diploma kan je niet als bibliothecaris aan de slag. Ik heb het dan over academisch geschoolde bibliothecarissen; de bibliotheekassistenten moeten speciale examens afleggen.

Bedankt voor dit interview! ■■